

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مجموعه دروس تربیتی
برای رشته‌های مختلف تربیت معلم
دوره‌های

کاردانی و کارشناسی

گروه هماهنگی تربیت معلم

مصوب جلسه ۳۶۸ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۰

شورای عالی برنامه ریزی

نشریه شماره ۱۶۴

بسمه تعالی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

تاریخ: ۱۳۷۸ خرداد ۷
شماره: ۱۳۷۰ خرداد ۱۳
پیوست: .....

مجموعه دروس تربیتی رشته‌های مختلف تربیت معلم
در دوره‌های کاردانی و کارشناسی
مصوب جلسه ۳۶۸ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۰ شورای عالی برنامه‌ریزی

مجموعه دروس تربیتی رشته‌های مختلف تربیت معلم و دبیری در دوره‌های کاردانی و کارشناسی که از طرف گروه هماهنگی تربیت معلم پیشنهاد شده بود به شرح پیوست در جلسه ۳۶۸ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۰ شورای عالی برنامه‌ریزی به تصویب رسید.
گنتراندن این دروس برای تمام دانشجویان رشته‌های دبیری و تربیت معلم که از ابتدای مهرماه ۱۳۷۸ وارد دانشگاهها و مراکز تربیت معلم می‌شوند لازم‌الاجرا است.

رای صادره جلسه ۳۶۸ مورخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۰ شورای عالی برنامه‌ریزی در خصوص مجموعه دروس تربیتی رشته‌های مختلف تربیت معلم و دبیری صحیح است برای اجرا ابلاغ شود.

دکتر مصطفی معین

وزیر فرهنگ و آموزش عالی
رئیس شورای عالی برنامه‌ریزی

حسین عظیمی

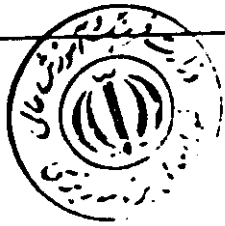
وزیر آموزش و پرورش

رونوشت: معاون محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
رونوشت: معاون محترم آموزشی وزارت آموزش و پرورش
فهاشم‌ملد است به وادعای مجری ابلاغ فرمایید

دکتر سید محمد کاظم طالبی

دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی

باسمه تعالی

مقدمه

نقش معلم در هر نظام آموزشی، راهنمایی دانش آموزان در امر یادگیری است. او می‌کوشد تا راه چگونگی آموختن راه یادگیرنده نشان دهد، نه آنکه صرفاً در پی آن باشد که معلومات و محتوای زبانی را به وی تحمیل کند. این عقیده که هر کس بدون آنکه برای شغل معلمی دوره خاصی را گذرانده باشد و به صرف اینکه در زمینه‌ای صاحب دانش و معلومات است می‌تواند در تدریس موفق باشد کاملاً مردود است.

معلم باید به مدد مطالعات و تجربیات مستمری که در حین کار به دست می‌آورد، توانایی‌های لازم را کسب کند تا بتواند به نحو شایسته‌ای نقش تخصصی خود را ایفا کند.

در دوره‌های تربیت معلم، دروس علوم تربیتی در ایجاد صلاحیت‌های حرفه معلمی نقش اساسی دارد و به همین جهت گذراندن آنها برای دانشجو معلمان کلیه رشته‌های تربیت معلم ضروری است. با توجه به نکات مذکور در فوق و نظر به ضرورت تطبیق برنامه دروس علوم تربیتی مراکز تربیت معلم با مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی و نیز با توجه به:

۱- نتایج نظرخواهی‌ها از مدرسین مراکز تربیت معلم در مورد عناوین و محتوای دروس علوم تربیتی

۲- نیازهای علمی - عملی دانشجو معلمان

۳- تأسیس دوره‌های کارشناسی ناپیوست برای تربیت معلمان دوره‌های ابتدایی و راهنمایی.

۴- نظرات صاحب نظران در زمینه علوم تربیتی

و با عنایت به عناوین و محتوای دروس علوم تربیتی موجود در دانشگاهها و مراکز تربیت معلم، کمیته تخصصی برنامه‌ریزی دروس علوم تربیتی در جلسات متعدد پس از تهیه و تدوین مجموعه صلاحیت‌های حرفه معلمی در عناوین و جداول این دروس اصلاحاتی را به عمل آورد که حاصل آنها به صورت برنامه‌های پیوست ارائه می‌شود.

اهداف آموزشی دروس تربیتی در دوره‌های کاردانی و کارشناسی تربیت معلم

از دانشجو معلم دوره‌های مذکور انتظار می‌رود پس از گذراندن دروس تربیتی، مبانی و مفاهیم و مهارت‌های زیر را کسب کند.

۱- مفاهیم اساسی و مباحث عمده روانشناسی و کاربرد آن در تعلیم و تربیت

۲- مبانی، اصول و روش‌های تعلیم و تربیت اسلامی

۳- مبانی نظری روش‌ها و فنون تدریس و کاربرد آنها

۴- توانایی طراحی و تولید و به کارگیری مواد آموزشی

۵- مقدمات روش های اندازه گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و کاربرد آنها

۶- کلیات روش های راهنمایی و مشاوره به ویژه در ارتباط با دانش آموزان دوره های ذی ربط

۷- توانایی لازم جهت تدریس، اداره کلاس و راهنمایی دانش آموزان از طریق مشاهده و تمرین معلمی

۸- روحیه همکاری با مسؤولان مدرسه و اولیای دانش آموزان به منظور پیشبرد بهتر تعلیم و تربیت

۹- نگرش مثبت نسبت به حرفه معلمی

اهداف ویژه دوره های کارشناسی پیوسته و ناپیوسته

از دانشجوی معلم این دوره انتظار می رود پس از گذراندن دروس علوم تربیتی، اطلاعات و مهارت های زیر را کسب کند:

۱- اصول و فلسفه آموزش و پرورش

۲- سازمان و مدیریت آموزش و پرورش

۳- روش های تحقیق در علوم تربیتی و توانایی انجام پژوهش های کاربردی در تعلیم و تربیت

۴- مبانی برنامه ریزی درسی دوره های ابتدایی، راهنمایی و متوسطه

در این مجموعه منابع اصلی و منابع فرعی برای دروس علوم تربیتی به شرح زیر تعریف می شود.

منابع اصلی: کتبی هستند که محتوای آنها نسبت به سایر منابع موجود با اهداف و سرفصل های مصوب تربیت معلم و

عنوان مربوطه هماهنگی بیشتری داشته و کلیه مدرسین در تدریس ملزم به استفاده از آنها می باشند.

منابع فرعی: کتاب هایی است که پاره ای از اهداف و سرفصل های مصوب درس مورد نظر را پوشش می دهد و می تواند

مکمل منابع اصلی باشد و استفاده از آنها منوط به توصیه استاد درس در حد نیاز است.

فصل دوم
جداول دروس

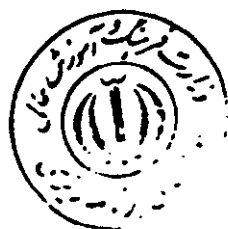
۱- جدول دروس علوم تربیتی دوره‌های کاردانی تربیت معلم

شماره یا زمان ارائه درس	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	عملی	نظری	جمع			
-	-	۳۴	۳۴	۲	روان شناسی عمومی	۱
۱	-	۳۴	۳۴	۲	روان شناسی تربیتی	۲
-	-	۳۴	۳۴	۲	کلیات روش‌ها و فنون تدریس (۱) نظری	۳
۰۳	۵۱	-	۵۱	۱	کلیات روش‌ها و فنون تدریس (۲) کارگاهی	۴
۰۳	۵۱	۱۷	۶۸	۲	طراحی، تولید و کاربرد مواد آموزشی	۵
۰۳	-	۳۴	۳۴	۲	تدازه‌گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی	۶
۰۲	-	۳۴	۳۴	۲	کلیات راهنمایی و مشاوره	۷
۰۳ و ۰۴ و ۰۵	۱۵۳	-	۱۵۳	۳	تمرین معنوی (۲) (عملی)	۸
	۳۴	-	۳۴	۱	مقدمات روشهای مطالعه و فنون تحقیق	۹
	۳۸۹	۱۸۷	۴۷۶	۱۷	جمع	

۲- جدول دروس علوم تربیتی دوره‌های کارشناسی پیوسته تربیت معلم

کد درس	نام درس	مقدار واحد	ساعت			شماره سازمان ارائه درس
			جمع نظری	تجربی	عملی	
۱	روانشناسی عمومی	۲	۳۴	۳۴	-	-
۲	روانشناسی تربیتی	۲	۳۴	۳۴	-	۰۱
۳	کلیات روش‌ها و فنون تدریس (۱) نظری	۲	۳۴	۳۴	-	-
۴	کلیات روش‌ها و فنون تدریس (۲) کارگاهی	۱	۵۱	-	۵۱	-
۵	طراحی، تولید و کاربرد مواد آموزشی	۲	۶۸	۱۷	۵۱	۰۳
۶	اندازه‌گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی	۲	۳۴	۳۴	-	۰۳
۷	کلیات راهنمایی و مشاوره	۲	۳۴	۳۴	-	۰۲
۸	تمرین معنی‌اوری (عملی)	۳	۱۵۳	-	۱۵۳	۰۳ و ۰۴ و ۰۵
۹	اصول و فلسفه آموزش و پرورش	۳	۵۱	۵۱	-	-
۱۰	بیانی برنامه‌ریزی درسی	۲	۳۴	۳۴	-	۱۰
۱۱	سازمان و مدیریت در آموزش و پرورش	۲	۳۴	۳۴	-	-
۱۲	روش تحقیق با تأکید بر علوم تربیتی	۲	۵۱	۱۷	۳۴	۰۶
جمع		۲۵	۶۱۲	۲۲۳	۲۸۹	

۳- جدول دروس علوه تربیتی دوره‌های کارشناسی ناپوسته تربیت معلم

شماره برنامه درسی	ساعت			مقدار واحد	نام درس	نقطه درسی
	عملی	نظری	جمع			
-	-	۵۱	۵۱	۳	اصول و فلسفه آموزش و پرورش	۱۰
۱۰	-	۳۴	۳۴	۲	مبانی برنامه‌ریزی درسی	۱۱
-	-	۳۴	۳۴	۲	سازمان و مدیریت در آموزش و پرورش	۱۲
۰۶	۳۴	۱۷	۵۱	۲	روش تحقیق با تأکید بر علوم تربیتی	۱۳
	۳۴	۱۳۶	۱۷۰	۹	جمع	

فصل سوّم
سرفصل دروس

نام درس: روان‌شناسی عمومی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۲۰ ساعت در هفته (۳۴ ساعت در طول یک نیمسال)

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: دانشجو - معلم پس از گذراندن این درس با زمینه‌ها و مفاهیم اساسی و مباحث عمده روان‌شناسی آشنا می‌شود و آمادگی لازم را جهت گذراندن دیگر درس‌های تریینی کسب می‌نماید.

سرفصل‌های درس:

فصل اول: کلیات

- موضوع روان‌شناسی و تعریف آن
- تاریخچه روان‌شناسی با تکیه بر ظهور روان‌شناسی علمی
- روش‌های تحقیق در روان‌شناسی (به اختصار)
- شاخه‌های روان‌شناسی و تعاریف هر یک
- اهمیت و کاربردهای روان‌شناسی

فصل دوم: تفاوت‌های فردی

- عوامل ارثی و محیطی
- زمینه‌های تفاوت‌های فردی

فصل سوم: پایه‌های زیستی پدیده‌های روانی

- نظم‌دهندگان بدن انسان شامل:

الف - سیستم عصبی

ب - سیستم هورمونی

فصل چهارم: ادراک حسی

- چگونگی عملکرد اندام‌های حسی

- فرآیند ادراک حسی

- عوامل درونی و بیرونی مؤثر بر ادراکات حسی

فصل پنجم: توجه

- فرآیند توجه

- انواع توجه

- تأثیر دقت در کارکردهای مختلف روانی

فصل ششم: فرآیندهای شناختی

- هوش و خلاقیت

- فرآیند حافظه

- انواع حافظه

- تفکر و زبان

فصل هفتم: یادگیری

- تعریف یادگیری

- انواع یادگیری

- عوامل مؤثر در یادگیری

فصل هشتم: انگیزش

- تعریف انگیزه

- مبانی درونی و بیرونی انگیزه

- انواع انگیزه‌ها (فیزیولوژیک و اجتماعی)

فصل نهم: هیجان

- تعریف هیجان

- مبانی فیزیولوژیک و روان شناختی هیجان

- واکنش‌های هیجانی عمده (ترس، خشم، محبت و لذت)

- رابطه هیجان با کارکردهای فیزیولوژیک و روانی

فصل دهم: شخصیت

- تعریف شخصیت

- عوامل و عناصر مؤثر در تشکیل شخصیت

- نظریه های شخصیت به اختصار

- روش های ارزش یابی شخصیت (با نکیه بر پرسش نامه)

فصل یازدهم: فرد در گروه

- گروه اجتماعی و انواع آن

- پویایی گروه

- رهبری و تأثیر آن در فرد

- رهبری در آموزش و پرورش

منبع اصلی: روان شناسی - سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی - کد ۱۰۱۵ به اضافه فصولی از زمینه روان شناسی ۲۰۱ (با تألیف جدید از این منبع به عنوان منبع اصلی استفاده شود).

سایر منابع:

۱- زمینه روان شناسی - جلد ۲۰۱ - انکیسون هاو هیلگارد - ترجمه دکتر محمد نقی براهنی و دیگران - انتشارات رشد.

۲- زمینه روان شناسی - تألیف دکتر محمد پارما - انتشارات بهت

۳- روان شناسی عمومی - تألیف دکتر علی شریعتمداری - انتشارات مشعل اصفهان

۴- روان شناسی عمومی - مان - ترجمه دکتر صامی - انتشارات اندیشه.

۵- روان شناسی عمومی - تألیف دکتر حمزه گنجی - انتشارات مؤلف.

روان‌شناسی تربیتی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۳ ساعت در هفته (۳۳ ساعت در طول یک نیمسال)

پیش‌نیاز: روان‌شناسی عمومی

هدف: دانشجو معلم پس از گذراندن این درس با مباحث اساسی روان‌شناسی تربیتی به نحوی آشنا می‌شود که بتواند آن را در فرآیند یاددهی - یادگیری به کار برد.

مرفصل‌های درس:

فصل اول: کلیات

- تعریف، هدف، موضوع روان‌شناسی تربیتی

- روش تحقیق در روان‌شناسی تربیتی

فصل دوم: رشد

- مفهوم رشد

- اصول حاکم بر رشد

- عوامل مؤثر بر رشد

- جنبه‌های مختلف تحول در انسان

- مراحل رشد روانی - (نظریه پیاژه)

فصل سوم: اهداف آموزشی

- اهداف آرمانی - کلی - آموزشی

- رابطه اهداف با رشد

- رابطه اهداف با برنامه‌ریزی درسی

فصل چهارم: یادگیری و کاربرد آن

- نظریات شرطی‌سازی کلاسیک و عانی و کاربرد آن در آموزش

- نظریه باندورا (یادگیری اجتماعی) و کاربرد آن در آموزش

- نظریه آزمون (یادگیری معادلات) و کاربرد آن در آموزش

فصل پنجم: انگیزش

- مفهوم انگیزش
- نظریات انگیزش (انگیزه پیشرفت - نظریه استاد)
- روش های ایجاد و توسعه انگیزی (خانواده - مدرسه - کلاس)

فصل ششم: تفاوت های فردی

- تفاوت های فردی و لزوم توجه به آن در تعلیم و تربیت
- چگونگی رعایت تفاوت های فردی (گروه بندی درون کلاس - گروه بندی بیرون کلاس)
- آموزش انفرادی (در درون کلاس و بیرون از مدرسه)

فصل هفتم: انضباط

- جو کلاسی
- جو مدرسه ای
- انضباط و مؤلفه های آن
- چگونگی اجرای انضباط
- چگونگی برخورد و اداره کودکان بی انضباط

فصل هشتم: روان شناسی و آموزش کودکان استثنایی

- تفاوت های فردی و استثنایی بودن
- طبقه بندی دانش آموزان استثنایی
- آشنایی با ناهنجاری های رفتاری
- نحوه برخورد معلمان با رفتارهای ناهنجار دانش آموزان

سایر منابع:

- ۱- کاربرد روان شناسی در آموزش جلد ۲ و ۱ - تألیف رابرت یلر - ترجمه پروین کدیور - نشر دانشگاهی ۱۳۷۱
  - ۲- روان شناسی برای آموزش - نگاری. آ. لفرانکوئیس - ترجمه منبجه شهینی ییلاق - انتشارات رشد ۱۳۷۰
  - ۳- روان شناسی تربیتی - گیج ویرلابنر - ترجمه حسین لطف آبادی - انتشارات حکیم فردوسی - ۱۳۷۴
  - ۴- روان شناسی رشد - علی اکبر شعاری نژاد - انتشارات اطلاعات ۱۳۶۴
- منابعی که برای اطلاع بیشتر می توان به آنها مراجعه کرد:

- ۱- گرمی نوری - رضا و علیرضا مرادی - روان شناسی تربیتی - سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی - کد ۱۰۱۹

- ۲- شریعتداری، علی - روان شناسی تربیتی - انتشارات امیرکبیر - ۱۳۶۶

- ۳- سیف، علی اکبر - روان شناسی پرورشی - انتشارات آگه - ۱۳۷۲

نام درس: کلیات روش‌ها و فنون تدریس ۱

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعت اجرا: ۲ ساعت در هفته (۲۴ ساعت در طول نیمسال)

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: پس از پایان این درس انتظار می‌رود دانشجو معلم تواناییها و مهارت‌های حرفه‌ی معلمی در زمینه‌های طراحی، اجرا و ارزش‌یابی فرآیند یاددهی - یادگیری را کسب کند.

سرفصل‌های درس:

فصل اول: کلیاتی درباره فرآیند یاددهی - یادگیری (تدریس)

- تعریف فرآیند یاددهی - یادگیری

- رویکرد بسنمی در آموزش و پرورش (اشاره به تکنولوژی آموزشی)

- رابطه فرآیند یاددهی یادگیری و حرفه معلمی (نقش معلم در فرآیند یاددهی)

- بررسی مسائل و مشکلات فرآیند یاددهی - یادگیری

- ضرورت سازمان‌دهی فعالیت‌های فرآیند یاددهی - یادگیری

- دست‌بندی فعالیت‌های فرآیند یاددهی - یادگیری

فصل دوم: یادگیری

- تعریف و توضیح شرایط یادگیری

- شرایط بیرونی با شرایط موقعیت یادگیری

- سازمان‌دهی شرایط (تعامل شرایط بیرونی و درونی و...)

فصل سوم: هدف‌های آموزشی (بازده یا نتایج مورد انتظار)

- ضرورت هدف در آموزش و پرورش

- تعریف هدف آموزشی

- منابع تعیین هدف‌های آموزشی یا (منشاء اهداف)

- مراتب هدف‌ها ۱- غایی

۲- کلی

۳- جزئی (ویژه)

۴- رفتاری (عینی)

- طبقه‌بندی هدف‌های تربیتی در حیطه‌های شناختی، عاطفی و روان حرکتی

- اصول حاکم بر تدوین هدف‌های آموزشی و شیوه نوشتن آن

فصل چهارم: راهبردها و روش‌های آموزش

- تعریف راهبرد، الگو، روش، فن و مهارت در آموزش و ارتباط آنها با یکدیگر

- الگوهای تدریس

- الگوهای مبتنی بر دیدگاه شناختی شامل: پیش‌سازمان دهنده‌ها، کاوشگری، مشکل‌گشایی و پردازش اطلاعات

- روش‌های اساسی تدریس

- انواع روش‌های تدریس، مانند روش سخنرانی، پرسش و پاسخ، مباحثه، حل مسأله، واحدکار، نمایش، آزمایش

و...

- عوامل مؤثر در انتخاب روش‌ها (معیار فعالیت، نوع فعالیت، میزان فعالیت)

- مهارت‌های ویژه معلم در فرآیند یاددهی - یادگیری

- فنون و مهارت‌های توضیح، پرسش، بیان، شروع، کنترل عواطف و رفتار یادگیرندگان، تشویق و ترغیب.

جمع‌بندی و...

فصل پنجم: طراحی آموزش و تدریس

- مقدمه درباره طراحی آموزشی

- مراحل طراحی آموزش:

- تعیین هدف کلی

- تحلیل آموزش

- سازمان‌دهی محتوا، روش‌ها و رسانه‌ها و فرصت‌های مناسب یادگیری

- تعیین نظام و نحوه ارزش‌یابی از فرآیند یاددهی - یادگیری

فصل ششم: روش تهیه و اجرای طرح درس

- ضرورت کاربرد طرح درس

- انواع طرح درس: کلی و مرحله‌ای براساس الگوهای تدریس

- روش تهیه طرح درس

- ارزش‌یابی طرح درس

- تهیه و اجرای طرح درس در کلاس

فصل هفتم: مدیریت کلاس درس و راهنمایی یادگیری

- مفهوم مدیریت کلاس و راهنمایی یادگیری
- شیوه‌های برقراری نظم و انضباط
- سازمان‌دهی فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان (فردی و گروهی)
- تجزیه و تحلیل مولفیت یک سیستم یادگیری
- معلم به عنوان راهنمای یادگیری
- نقش معلم به عنوان راهنمای کلاس
- نقش دانش‌آموز (یادگیرنده) در فرآیند یاددهی - یادگیری
- تعامل معلم و دانش‌آموز
- استفاده از توانایی‌ها و مشارکت دانش‌آموزان در اداره کلاس درس
- معلم و مسائل پیش‌بینی نشده در اداره کلاس درس
- ارزش‌یابی و نقش آن در پویاسازی نظام آموزشی کلاس درس
- روش‌های مطالعه، مرور مطالب درسی (کل خوانی - گزیده خوانی - مرور و...)

عنوان درس: روش‌ها و فنون تدریس ۲ (بخش کارگامی)

تعداد واحد: یک واحد

نوع واحد: کارگامی

پیش‌نیاز درس: کلیات روش‌ها و فنون تدریس ۱

ساعت اجراء در هفته: ۳ ساعت در هفته (۵۱ ساعت در طول نیمسال)

زمان اجراء: نیمسال دوم

هدف آموزشی: دانشجویان با گذراندن این درس ضمن انجام فعالیت‌ها و تمرین‌های مکرر و پیوسته، مهارت و آمادگی‌های لازم جهت ورود به دوره تدریس معلمی را کسب می‌کنند.

مرفصل‌های درس:

۱- فصل اول: کلیات

۱-۱- تعریف، توضیح و مبانی درس

۱-۲- اصول و روش‌های مشاهده در مدرسه و کلاس درس

۱-۳- تمرین روش مشاهده از طریق مشاهده فیلم‌های آموزشی با ایجاد موقعت‌های نمایشی.

۱-۴- مشاهده عینی از مدارس و کلاس درس (۱) و تهیه گزارش آن.

۱-۵- بحث گروهی و نتیجه‌گیری درباره مشاهدات و ارزیابی گزارش‌های ارائه شده.

۲- فصل دوم: طراحی آموزشی

۲-۱- اصول و فنون طراحی آموزشی و کاربرد آنها در تهیه طرح درس (یادآوری) و تمرین گروهی در تهیه طرح درس‌های کلی و مرحله‌ای.

۲-۲- تمرین گروهی در تهیه و ارائه طرح درس‌های کلی و مرحله‌ای و نقد و ارزیابی آنها.

۲-۳- مشاهده عینی از کلاس درس مدارس و تهیه گزارش با تأکید بر روش تدریس معلمان و روند موجود

میزان کاربرد طراحی آموزشی در مدارس.

۲-۴- بحث و تحلیل و نتیجه‌گیری از مشاهدات و ارزیابی گزارش‌های ارائه شده.

۳- فصل سوم: مهارت‌ها و فنون تدریس (Microteaching)

۳-۱- بحث گروهی درباره روش‌ها، فنون و مهارت‌های تدریس

۳-۲- نقد و ارزیابی روش‌های تدریس و کمک مشاهده بین‌های آموزشی و با مشاهده عینی از کلاس‌های

درس مدارس

۳-۳- تمرین و تدریس خرد با استفاده از طرح درس و نقد و ارزیابی آنها.

۳-۴- مشاهده عینی از کلاس درس در مدارس با تکیه بر تحلیل تعامل رفتار معلم و شاگرد.

۳-۵- بحث، نقد و ارزیابی گزارش‌های ارائه شده در مورد تعامل رفتارهای آموزشی.

۳-۶- تمرین، تدریس و نقد و ارزیابی آنها.

۳-۷- بحث و نتیجه‌گیری درباره روش‌ها و فنون تدریس با ارائه نمونه‌های نمایشی توسط دانشجویان.

۳-۸- ارزش‌یابی پایانی.

منبع اصلی: کلیات روش‌ها و فنون تدریس - سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی - کد ۱۰۰۲

سایر منابع:

۱- بلوم و همکاران، هدف‌های تربیتی در حیطه شناختی - ترجمه سعید رضوی - انتشارات دانش‌رای عالی تهران -

۱۳۴۶

۲- بروس جویس و... الگوهای تدریس، ترجمه محمدرضا بهرنگی - ناشر: مؤلف

۳- پارسا، محمد - کاربرد روان‌شناسی در تدریس - تهران ۱۳۵۲

۴- شعبانی، حسن - مهارت‌های آموزشی و پرورشی - انتشارات بهشت: ۱۳۷۱

۵- زنگه - بهرام - انواع مهارت‌های تدریس - دانشگاه آزاد ایران.

نام درس: طراحی، تولید و کاربرد مواد آموزشی

تعداد واحد: ۲ واحد (یک واحد نظری و یک واحد کارگاهی)

ساعات اجرا: ۴ ساعت در هفته (یک ساعت نظری - ۳ ساعت عملی)

پیش‌نیاز: روش‌ها و فنون تدریس (کلیات)

هدف:

هدف از این درس ایجاد و افزایش توانایی‌های دانشجو معلم در زمینه طراحی، تولید و کاربرد مواد آموزشی از طریق بهره‌گیری از عوامل و امکانات محیط برای دستیابی مطلوب به اهداف آموزشی است.

مرفصل‌های درس:

فصل اول: کلیات

- تعریف و توضیح مفاهیم و اصول تکنولوژی آموزشی
- تعاریف
- اهداف و اصول
- سیر تحول تکنولوژی آموزشی
- اهمیت و نقش تکنولوژی آموزشی در آموزش و پرورش
- اشاره‌ای به طراحی سیستماتیک آموزش
- تهیه یک طرح درس با تأکید بر تولید و کاربرد رسانه‌های آموزشی

فصل دوم: ارتباط

- ارتباط و آموزش
- تعریف و توضیح ارتباط
- ارتباط انسانی و نقش آن در یادگیری
- چگونگی برقراری ارتباط انسانی
- ارائه یک مدل مناسب ارتباط انسانی
- موانع ارتباط
- تحلیل یک موقعیت ارتباط انسانی در کلاس درس
- روش‌های بویاسازی نظام ارتباط انسانی در کلاس درس

فصل سوم: طراحی رسانه های آموزشی

- تعریف و توضیح رسانه های آموزشی

- طبقه بندی رسانه های آموزشی:

- رسانه های دیداری، شامل: نوشتاری، نمایشی، دیداری تریبسی، دیداری غیر تریبسی.

- رسانه های شنیداری

- رسانه های دیداری-شنیداری

- رسانه های چندحسی

- کامپیوتر و کاربردهای آموزشی آن

- موقعیتهای آموزشی خارج از کلاس درس

- مخروط نجارب یادگیری ادگار دیل

- طراحی و تولید رسانه های آموزشی ساده

- معیارهای انتخاب رسانه در فرآیند آموزش

فصل چهارم: مهارتهای بنیادی در تهیه و تولید رسانه های آموزشی

- گرافیک (هنر ترسیم)

- اصول طراحی و ترسیم، شامل: سادگی، پیوستگی، تأکید، توازن و...

- عوامل گرافیک (ترسیم)، شامل: خط، رنگ، شکل، نقطه، فضا و...

- تکنیکهای گرافیک:

- حروف گذاری با استفاده از ابزارهای مختلف (حروف برگردان، شابلون و حرف نگار، حروف بریده

روزنامه، نگارش و...)

- رنگ و کاربرد آن در گرافیک: معرفی رنگهای اصلی و فرعی، جرخه رنگ، ترکیب رنگ، کاربرد رنگ

در گرافیک، مختصری از روان شناسی رنگ

- تهیه طرحهای ساده گرافیکی با استفاده از خطوط و علائم ساده برای نمایش عقاید و افکار

- معرفی انواع ابزارهای کاربردی در گرافیک: انواع قلم، مدادهای مختلف، ماژیک و انواع آن، رنگ پاشها،

این بخش برای مطالعه و اطلاعات بیشتر دانشجویان سرانجامه و ترماس سرانجامه

قلم موها، انواع رنگ های مورد استفاده در گرافیک مانند: گواش، آبرنگ، رنگ پاستل، مدادهای شیمی و رنگی
- اصول و فنون تصویربرداری: آشنایی با ساختمان و طرز کار دوربینهای عکاسی، اصول و فنون عکسبرداری،
تهیه عکس و اسلاید

- اصول و فنون صدا برداری به کمک ضبط صوت

فصل پنجم: تولید و نگهداری رسانه های آموزشی ساده

- رسانه های دیداری: تولید چارت، پوستر، طرح خطی، نمودار، نقشه، طلق شفاف و...

- رسانه های شنیداری: تولید نوارهای صوتی

- رسانه های چندحسی:

- تدارک و تولید مجموعه های آموزشی (مجموعه گیاهان، سنگها، فیلهای حشرات، اسلاید) و گردآوری

نمونه ها

- تولید مدلهای آموزشی ساده و ماکتها با استفاده از گچ، خمیر، و مواد ساده و ارزان قیمت

- ساختن آدمکهای نمایشی

- تهیه و تولید انواع تابلوهای آموزشی شامل: انواع نخته های کلاسی و نمایشی (نخته سیاه و سبز و سفید

ماژیک، تابلو ماهونی، مغناطیسی، الکتریکی و جیب دارد.

- تولید نمونه هایی از مواد آموزشی با استفاده از مواد ساده و ارزان

- روشهای نگهداری و آرشیو مواد آموزشی

- حفاظت، بازیابی و بادوام ساختن مواد آموزشی

فصل ششم: سخت افزارهای آموزشی و کاربرد آنها

- تعریف سخت افزارهای آموزشی

- معرفی تعدادی از سخت افزارهای آموزشی، مانند: انواع پروژکتورهای اسلاید، فیلم استریپ، اپک، اورهد،

فیلمهای محرک ۸ و ۱۶ (۳۵ میلیمتری و ویدئو، کامپیوتر و دستگاههای تکثیر، ضبط صوتها و...)

- کاربرد سخت افزارهای موجود معرفی شده و تمرین با آنها

- حفاظت و نگهداری سخت افزارهای آموزشی

منبع اصلی درس:

کاربرد مواد آموزشی، انتشارات سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، کد ۱۰۰۴ (نا تألیف منبع جدید)

سایر منابع:

- ۱- احدیان، محمد، مقدمات تکنولوژی آموزشی، تهران، ۱۳۶۸.
- ۲- ارمزی، جیمز و نورمن -سی-دال، پژوهش درباره کاربرد تکنولوژی، ترجمه ناصر موققیان، تهران، مرکز تکنولوژی آموزشی، مؤسسه انتشارات فرانکلین، ۱۳۵۳.
- ۳- رشیدپور، ابراهیم، ارتباط و تکنولوژی آموزشی، تهران، شرکت سهامی گهر، ۱۳۵۶.
- ۴- موققیان، ناصر، تکنولوژی آموزشی، مرکز تکنولوژی آموزشی: مؤسسه انتشارات فرانکلین، ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴.
- ۵- علی آبادی، خدیجه، مقدمات تکنولوژی آموزشی، انتشارات دانشگاه پیام نور.

نام درس: اندازه گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۲ ساعت در هفته (۲۴ ساعت در طول یک نیمسال)

پیش نیاز: روشها و فنون تدریس (کلیات)

هدف: پس از پایان این درس انتظار می رود دانشجو معلمان، دانش نظری و مهارت های عملی لازم در مورد مفاهیم، اصول و شیوه های اندازه گیری و سنجش آموخته های دانش آموزان را کسب کنند.

سرفصل های درس:

فصل اول: کلیات

- ۱- تاریخچه و سیر تکوینی اندازه گیری و سنجش
- ۲- اهمیت و لزوم اندازه گیری و ارزشیابی در آموزش و پرورش
- ۳- مفهوم اندازه گیری و ارزشیابی و تفاوت آنها
- ۴- نقش ارزشیابی در فرآیند تدریس (ارزشیابی تشخیصی - ارزشیابی تکوینی - ارزشیابی مجموعی)

فصل دوم: رابطه ارزشیابی و هدفهای آموزشی

- ۱- اهمیت هدفهای آموزشی در فرآیند ارزشیابی
- ۲- مروری بر طبقه بندی هدفهای آموزشی (حوزه شناختی، حوزه عاطفی، حوزه روانی-حرکتی)
- ۳- ارزشیابی سطوح یادگیری دانش آموزان

فصل سوم: ابزارهای اندازه گیری

- ۱- مشاهده
- ۲- مصاحبه
- ۳- پرسشنامه

۴- آزمون، شامل:

۴-۱- تعریف آزمون

۴-۲- هدف های آزمون

۴-۳- انواع آزمون و کاربردهای آنها، شامل:

- آزمون‌های پیشرفت تحصیلی
- آزمون‌های استعداد (به اختصار)
- آزمون‌های هوش (به اختصار)
- آزمون از نظر دقت ساخت، اجرا و هدف شامل:

- آزمون‌های گروهی، فردی

- کسبی، شفاهی، عملی، تلفیقی (انواع آزمون‌ها به لحاظ دروس با ماهیت متفاوت، دروس هنری تربیت بدنی

و...)

- معلم ساخته، استاندارد شده

- ملاکی، هنجاری

- انشایی، عینی

فصل چهارم: طراحی آزمون

- تعیین هدف‌های آموزشی درس

- رابطه هدف‌ها و محتوای درس

- ارائه نمونه‌هایی از جدول دو بعدی

فصل پنجم: تهیه پرسش‌های آزمون

- انواع پرسش‌های آزمون، شامل:

الف - پرسش‌های عینی

- پرسش‌های چندگزینه‌ای

- پرسش‌های صحیح - غلط

- پرسش‌های جورکردنی

- پرسش‌های کامل‌کردنی

- پرسش‌های کوتاه پاسخ

ب - پرسش‌های انشایی

- پرسش‌های انشایی گسترده پاسخ

- پرسش‌های انشایی محدود پاسخ

مقایسه پرش‌های عینی و انشایی، مزایا و محدودیت‌های هر کدام

فصل ششم: مراحل انجام آزمون و نمره‌گذاری

- بازیابی پرش‌های تهیه شده

- تنظیم پرش‌ها در برگه آزمون

- شرایطی که در جلسه آزمون بایستی رعایت شود

- اجرای آزمون

- تصحیح و نمره‌گذاری آزمون‌های عینی

- تصحیح و نمره‌گذاری آزمون‌های انشایی

فصل هفتم: کاربرد آمار در فرآیند ارزش‌یابی

- مقیاس‌های اندازه‌گیری شامل: طبقه‌ای (اسمی) - ترتیبی (رتبه‌ای) - فاصله‌ای - نسبی

- نظم رتبه‌ای و تعیین رتبه فرد در گروه

- جدول توزیع فراوانی و تعیین درصد فراوانی تراکمی

- رسم نمودارها

- شاخص‌های مقدار متوسط

- پراکندگی نمره‌ها

- مقایسه نمره‌ها با استفاده از انحراف استاندارد و میانگین

فصل هشتم: تجزیه و تحلیل نتایج آزمون

- تجزیه و تحلیل نتایج آزمون‌های عینی، تعیین سطح دشواری و قوه تمیز و نحوه عملکرد گزیننده‌های انحرافی در

آزمون‌های چندگزینه‌ای

- تجزیه و تحلیل نتایج آزمون‌های انشایی، تعیین سطح دشواری و قوه تمیز

فصل نهم: ویژگی‌های بک آزمون مناسب

- روایی آزمون و عوامل مؤثر در آن

- پایایی (اعتبار) آزمون و عوامل مؤثر در آن

- ارتباط روایی و پایایی

- عملی بودن آزمون

نوبه آموزشی: توجه می‌شود در تدریس این درس دانشجو معلمان برای یک امتحان درسی با توجه به مطالب ارائه شده در طول ترم و پیشرفت در مباحث یک برنامه امتحانی و طراحی و اجرا نموده و نتایج حاصل را مورد تحلیل آماری قرار دهند. بدیهی است کار عملی انجام شده بخشی از ارزش‌یابی این درس خواهد بود.

منابع اصلی:

- ۱- شیوه‌های ارزش‌یابی از آموخته‌های دانش‌آموزان - تألیف دکتر علی رضا کبانش و دکتر حسن پاشا شریفی - کد ۱۰۰۳ - انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی - وزارت آموزش و پرورش
- ۲- اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی و فن تهیه تست - تألیف حیدرعلی هومن - انتشارات سلسله میرشمس ۱۳۷۰

سایر منابع:

- ۱- اندازه‌گیری و سنجش پیشرفت تحصیلی - تألیف علی اکبر سیف - انتشارات آنگاه
- ۲- سنجش و اندازه‌گیری و معیارهای تحلیلی ابزارهای آن در علوم تربیتی و روان‌شناسی - تألیف عزت‌اله نادری و مریم سیف نراقی - انتشارات معینی - ۱۳۷۰

کد درس: ۰۶

نام درس: کلیات راهنمایی و مشاوره

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۲ ساعت در هفته (۳۴ ساعت در طول یک نوبت)

پیش‌نیاز: روان‌شناسی تربیتی

هدف:

دانشجو معلم پس از گذراندن این درس با کلیات نظری و عملی راهنمایی و مشاوره آشنا شده و می‌تواند راهنمایی‌های مقدماتی را در دوره تحصیلی مربوط انجام داده و با مشاوران و روان‌شناسان مدرسه در حل مشکلات دانش‌آموزان همکاری نماید.

سرفصل‌های درس:

فصل اول: کلیات

تاریخچه و سیر تکوینی راهنمایی (به اختصار)

۲- توضیح و تعریف راهنمایی

۳- توضیح و تعریف مشاوره

۴- تفاوت راهنمایی و مشاوره

۵- ضرورت و اهمیت راهنمایی در زندگی و در نظام تعلیم و تربیت

۶- اهمیت راهنمایی و مشاوره در اسلام

۷- اصول حاکم بر راهنمایی و مشاوره

۸- معرفی خدمات راهنمایی در مدارس

۸-۱- آشنایی با برخی از منابع و مراکز خدمات مؤثر در راهنمایی و مشاوره

۹- آشنایی با پاره‌ای از مشکلات رفتاری دانش‌آموزان

۱۰- انواع راهنمایی و اهمیت هر کدام متناسب با دوره تحصیلی شامل: -راهنمایی تحصیلی و یادگیری

- راهنمایی رفتاری

- راهنمایی شغلی

آماده سازی شغلی - راهنمایی درون فردی و بین فردی در دوره راهنمایی و متوسطه

فصل دوم: الگوهای رایج در راهنمایی و مشاوره

۱- الگوی راهنمایی مبتنی بر رشد

۲- الگوی راهنمایی مبتنی بر مجموعه‌های از خدمات

فصل سوم: فنون و روش‌های شناخت دانش‌آموز

۱- فنون غیر آزمونی (مشاهده - شرح حال نویسی - واقع‌نویسی - مقیاس درجه‌بندی رفتار - گروه سنجی - پرسش‌نامه - مصاحبه).

۲- فنون مبتنی بر آزمون (هوش - استعداد - رغبت)

۳- ارتباط مؤثر و مستمر با خانواده

۴- تهیه و تنظیم پرونده تحصیلی و چگونگی استفاده از آن.

فصل چهارم: وظایف کارکنان آموزشگاه در ارتباط با خدمات راهنمایی

۱- وظایف مدیر در ارتباط با خدمات راهنمایی

۲- وظایف معلمان در ارتباط با خدمات راهنمایی

۳- وظایف مشاوران در ارتباط با خدمات راهنمایی

۴- وظایف سایر کارکنان در ارتباط با خدمات راهنمایی

فصل پنجم: کلیاتی درباره نظام آموزش و پرورش ایران و جایگاه راهنمایی و مشاوره در این نظام و نقش مشاوران راهنمایی:

۱- اهمیت نظام آموزش و پرورش و ساختار نظام جدید آموزش و پرورش ایران

۲- اهداف دوره‌های تحصیل و شاخه‌های تحصیلی متوسطه

۳- برنامه راهنمایی و مشاهده در دوره راهنمایی، متوسطه

۴- ضوابط هدایت تحصیلی در دوره راهنمایی و متوسطه

۵- نقش مشاوران راهنمایی در دوره راهنمایی و متوسطه

منابع اصلی:

۱- اصول و فنون مشاوره و راهنمایی - احمد صافی - انتشارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

۲- فنون و روش‌های مشاوره - تألیف عبدالله شفیق آبادی - انتشارات پیام نور

سایه منابع:

- ۱- اصول راهنمایی - شرنزرواستون - ترجمه: دکتر علی شریعتمداری
- ۲- زمینه مشاوره - دکتر لاسم قاضی - انتشارات دانشگاه تهران - ۱۳۶۳
- ۳- اصول راهنمایی و مشاوره - تألیف یوسف اردبیلی - امیرکبیر - دهخدا - چهره ۱۳۵۲
- ۴- اصول راهنمایی و مشاوره - تألیف محمدعلی کاردان - انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۵۸

نام درس: تمرین معلمی ۱ و ۲

تعداد واحد: ۳ واحد

نوع واحد: کارآموزی (عملی)

ساعات اجرا: ۶ ساعت در هفته (۱۸۳ ساعت)

نحوه اجرای برنامه هفتگی این برنامه شامل ۴ ساعت کار عملی در مدارس و ۲ ساعت آموزش حضوری در مرکز تربیت معلم در هر نیمسال است.

هدف:

از دانشجو معلم انتظار می رود در پایان یک سال برنامه تمرین معلمی، توانایی اداره کلاس و آموزش و پرورش دانش آموزان را کسب نمایند.

مرفصل های درس

فصل اول: کلیاتی درباره تمرین معلمی

- پیشگفتار

- تعریف و توضیح تمرین معلمی

- اهمیت و ضرورت اجرای درس تمرین معلمی در دوره های تربیت معلم.

- هدف های کلی و مرحله ای درس تمرین معلمی

فصل دوم: برنامه اجرایی درس تمرین معلمی

برنامه

الف - فعالیت های مقدماتی تمرین معلمی در مرکز تربیت معلم

۱- تشکیل ستاد کارآموزی

۲- برنامه ریزی سالانه تمرین معلمی، هماهنگی و توجه مدرسان

۳- هماهنگی با ادارات آموزش و پرورش و انتخاب مدارس مورد نیاز

۴- ارزشیابی ورودی دانشجویان

۵- آماده سازی و توجه دانشجویان - معلمان

زمان اجرا

نیمسال سوم

نیمسال سوم

نیمسال سوم

نیمسال سوم

نیمسال سوم

نیمسال سوم

ب - فعالیت‌های عملی دانشجو - معلمان در مدارس

۱ - حضور دانشجویان در مدرسه و آشنایی با عوامل اجرایی و محیط آموزشی و
انتخاب کلاس درس
نیمسال سوم

۲ - برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی سالانه توسط دانشجو ضمن مشورت با عوامل
آموزشی و معلم راهنما در مدرسه
نیمسال سوم

۳ - مشاهده در مدرسه و کلاس درس
نیمسال سوم

۴ - مشارکت و همکاری با معلم راهنما
نیمسال سوم

۵ - اجرای تدریس‌های آزمایشی و کوتاه زیر نظر مستقیم معلم راهنما
نیمسال سوم

۶ - تدریس کامل (مستقل) و ارزش‌یابی از آن توسط معلم و مدرس راهنما
نیمسال چهارم

ج - فعالیت‌های پایانی تمرین معلمی در مرکز تربیت معلم
نیمسال چهارم

۱ - بررسی عملکرد سالانه تمرین معلمی و بحث انتقادی
نیمسال چهارم

۲ - اجرای چند نمونه تدریس نمایشی
نیمسال چهارم

۳ - ارزش‌یابی پایانی فعالیت‌های سالانه دانشجویان توسط مدرس راهنما
نیمسال چهارم

فصل سوم - وظایف مدرسان و دست‌اندرکاران

۱ - ادارات آموزش و پرورش و مسئولیت آنان در اجرای درست برنامه تمرین معلمی

۲ - مرکز تربیت معلم - ستاد کارآموزی مرکز و مسئولیت خطیر آنها در اجرای این برنامه

۳ - مدرسه محل کارآموزی و ستاد کارآموزی مدرسه

۴ - مدرس راهنما: آماده‌سازی و توجیه دانشجویان - حضور مرتب در مدرسه محل کارآموزی - بررسی و

ارزشیابی از فعالیت‌های دانشجو - معلمان - ارائه رهنمودهای لازم به دانشجو - معلمان

۵ - معلم راهنما: همکاری با مدرس راهنما در طول کارآموزی - همکاری با دانشجو معلم و ارائه رهنمود در

جهت تدریس همکاری، در انجام ارزش‌یابی‌ها از کار دانشجو - معلمان

فصل چهارم - وظایف دانشجو - معلمان در فرآیند کارآموزی (تمرین معلمی)

۱ - آشنایی کامل با اهداف و برنامه تمرین معلمی

۲ - همکاری نزدیک با مدرس راهنما در کلیه مراحل اجرای برنامه تمرین معلمی

۳- تهیه گزارش‌های پیش‌بینی شده در موعد مقرر (۴ گزارش در طول سال تحصیلی) و ارائه آن به مدرس راهنما.

۴- تهیه طرح درس‌های پیش‌بینی شده در موعد مقرر (۴ طرح درس در طول سال تحصیلی) و ارائه آن به مدرس

راهنما.

۵- انجام کلیه فعالیت‌های پیش‌بینی شده در هر یک از مراحل تمرین معلمی اهم از مشاهده، همکاری و مشارکت

با معلم راهنما، اجرای تدریس‌های مکرر نمونه و مستقل و شرکت در ارزش‌یابی‌های پیش‌بینی شده.

۶- مشارکت در کلاس‌های حضوری و نظری مشکله در مرکز تربیت معلم.

منبع اصلی:

برای این درس کتابی توسط سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در دست تهیه است. در حال حاضر طبق

دستورالعمل کارورزی در تربیت معلم و توصیه‌های تکمیلی سال ۷۵ عمل شود.

نام درس: اصول و فلسفه آموزش و پرورش

تعداد واحد و نوع واحد: ۳ واحد نظری

پیش‌نیاز: ندارد

ساعات اجرا: ۳ ساعت در هفته (۵۱ ساعت در طول یک نیمسال)

اهداف آموزشی:

پس از پایان این درس دانشجو - معلم:

- ۱- با کلیات و مبانی فلسفی آموزش و پرورش آشنا می‌شود.
- ۲- بایش‌ها و مکاتب‌های فلسفی که در تعیین اهداف نظام‌های آموزش و پرورش مؤثرند آشنا می‌شوند و ضعف و قوت آنها را درک می‌کند.
- ۳- با اصول آموزش و پرورش و ارتباط آن با فلسفه تعلیم و تربیت آشنا می‌شود.

مرفصل‌های درس

فصل اول: کلیات فلسفه آموزش و پرورش

- تعریف آموزش و پرورش

- تعریف فلسفه و فرق آن با معارف دیگر

- تعریف و موضوع فلسفه آموزش و پرورش

- رابطه فلسفه آموزش و پرورش با شناخت علمی و تعلیم و تربیت

فصل دوم: مبانی فلسفی

- بحث شناخت از جنبه فلسفی آن: انواع شناخت، منابع شناخت

- بحث ارزش‌ها از جنبه فلسفی آن: نظام ارزش‌ها، انواع ارزش‌ها، ارتباط ارزش‌ها با اخلاق و آموزش و پرورش

پرورش

فصل سوم: مکاتب مهم فلسفه آموزش و پرورش و نقد آنها

- تعریف مکتب و چگونگی به‌وجود آمدن آن

- مکتب تصورگرایی (ابده‌آلیسم): مبانی فکری، شناخت و ارزش‌ها از دیدگاه این مکتب و نقد آن

- مکتب واقع‌گرایی (رنالیسم): مبانی فکری، شناخت و ارزش‌ها از دیدگاه این مکتب و نقد آن

- مکتب عمل‌گرایی (پراگماتیسم): مبانی فکری، شناخت و ارزش‌ها از دیدگاه این مکتب و نقد آن

- مکتب هستی‌گرایی (اگزیستانسیالیسم): مبانی فکری، شناخت و ارزش‌ها از دیدگاه این مکتب و نقد آن

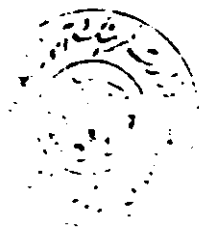

فصل چهارم: اصول آموزش و پرورش

- تعریف اصل و روش در آموزش و پرورش
- رابطه اصول آموزش و پرورش با فلسفه، هدف‌ها و روش‌های آموزش و پرورش
- مبانی فلسفی، علمی و عقیدتی اصول آموزش و پرورش
- اصول آموزش و پرورش از لحاظ فلسفی: نظریه‌های مهم (افلاطون، روسو، کرشن اشتاینر، دیوئی)
- اصول آموزش و پرورش از لحاظ علمی: اصول از لحاظ روان‌شناسی، اصول از لحاظ جامعه‌شناسی.

منابع:

- ابراهیم زاده، مبینی - فلسفه تربیت (فلسفه آموزش و پرورش) انتشارات دانشگاه پیام نور - دی ۱۳۶۸
- شریعتمداری، علی - اصول و فلسفه تعلیم و تربیت - انتشارات امیرکبیر - ۱۳۶۷
- شریعتمداری، علی - فلسفه تعلیم و تربیت - انتشارات امیرکبیر - ۱۳۶۶
- شریعتمداری، علی - اصول تعلیم و تربیت - انتشارات دانشگاه تهران - ۱۳۶۵
- شکوهی، غلامحسین - مبانی و اصول آموزش و پرورش - انتشارات آستان قدس رضوی - ۱۳۶۸
- ظر - (نویسنده) بازرگان، فریدون (مترجم) - آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش - انتشارات دانشگاه تهران.

نام درس: مبانی برنامه‌ریزی درسی^۱

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۲ ساعت در هفته (۲۴ ساعت در طول یک نیمسال)

پیش‌نیاز: اصول و فلسفه آموزش و پرورش و کلیات روش‌ها و فنون تدریس.

هدف:

پس از پایان این درس، دانشجو - معلم با تأثیر مبانی فلسفی، روانی و اجتماعی تعلیم و تربیت در شکل‌گیری اهداف، ساختار و محتوای برنامه‌های درسی دوره ابتدایی، راهنمایی و متوسطه آشنا شده و ارتباط و ویژگی‌های آنها را بشناسد.

سرفصل‌های درس

فصل اول: کلیات

- مفهوم و تعریف برنامه‌ریزی درسی

- مفهوم و تعریف برنامه‌ریزی آموزشی

- تفاوت برنامه‌ریزی درسی و برنامه‌ریزی آموزشی

فصل دوم: تأثیر مبانی فلسفی تعلیم و تربیت در تهیه برنامه‌های درسی

- تأثیر فلسفه اجتماعی و نظام ارزش‌ها در برنامه‌های درسی.

- مکاتب عمده فلسفی (ابده آلبسم، رئالیسم و پراگماتیسم) و تأثیر دیدگاه‌های آنها در برنامه‌های درسی.

فصل سوم: تأثیر مبانی اجتماعی تعلیم و تربیت در تهیه برنامه‌های درسی.

- مفهوم مبانی اجتماعی و عناصر تشکیل دهنده آن.

- خانواده، سازمان‌های اجتماعی و تأثیر آنها در برنامه‌ریزی درسی.

- فرهنگ و عناصر تشکیل دهنده آن و تأثیر آن بر برنامه‌های درسی.

- مسائل اجتماعی و تأثیر آنها در برنامه‌های درسی.

- (مسائل زیست محیطی، مسائل جمعیتی، ارتباطات و ...)

فصل چهارم: مبانی روانی در تهیه برنامه های درسی

۱- یافته های روان شناسی رشد و تأثیر آن در برنامه درسی

۱-۱- توجه به سطح رشد شناختی، عاطفی و جسمانی دانش آموز

۱-۲- نیازها و تکالیف رشد دانش آموز

۲- تأثیر نظریه های یادگیری در شکل گیری برنامه های درسی

۲-۱- تأثیر نظریه های رفتارگرایان بر برنامه های درسی (از جمله آموزش برنامه ای).

۲-۲- تأثیر نظریه های شناختی بر برنامه های درسی (از جمله برنامه های مبتنی بر حل مساله و اکتشافی)

۳- انگیزش در یادگیری و نقش آن در برنامه های درسی

فصل پنجم: اصول و مراحل شکل گیری برنامه های درسی

- عناصر برنامه درسی

- فرآیند طراحی، تولید و اجرا و ارزش یابی برنامه درسی

- بررسی نیازها و انتخاب هدف ها

- انتخاب و سازمان دهی محتوا و روش های یاددهی - یادگیری

- اجرا و ارزش یابی

- انواع برنامه های درسی

- انواع برنامه های درسی (موضوع محور - شاگرد محور - فرآیند محور - مساله محور)

فصل ششم: آشنایی با برنامه های درسی آموزش عمومی

- اهداف و انتظارات برنامه های آموزش عمومی

- ساخت و بافت برنامه های درسی دوره ابتدایی و راهنمایی تحصیلی و ارتباط آنها با یکدیگر.

- محتوای برنامه های درسی دوره آموزش عمومی (جراحی و تقدم و تاخر دروس و محتوای آنها)

فصل هفتم: آشنایی با برنامه های درسی دوره متوسطه (دیرستان)

- اهداف و انتظارات برنامه های درسی دوره متوسطه

- ساخت و بافت و ارتباط آموزش عمومی و آموزش متوسطه

- شاخه ها و رشته های تحصیلی در دوره متوسطه

منبع اصلی:

تألیف خواهد شد.

سایر منابع:

۱- برنامه‌ریزی درسی برای تدریس ~~تالیف دکتر محمد حسن پروند~~ - ترجمه: غلامرضا خوبی نژاد - انتشارات آستان قدس رضوی - ۱۳۷۲

۲- جامعه و تعلیم و تربیت - تألیف علی شریعتمداری - انتشارات مشعل اصفهان

۳- مقدمات برنامه‌ریزی آموزشی و درسی - تألیف محمد حسن پروند - انتشارات صحیفه ۱۳۶۹

نام درس: سازمان و مدیریت در آموزش و پرورش

تعداد واحد: ۲ واحد

نوع واحد: نظری

ساعات اجرا: ۲ ساعت در هفته (۳۴ ساعت در طول یک نیمسال)

پیش‌نیاز: ندارد

اهداف کلی:

پس از گذراندن این درس دانشجو - معلم

الف - با مبانی علمی مدیریت و رهبری در آموزش و پرورش آشنا شده و به اهمیت و کاربرد مفاهیم، اصول و نظریه‌های علمی در مدیریت آموزشی پی می‌برد.

ب - با سازمان و قوانین آموزش و پرورش ایران آشنا می‌شود.

سرفصل‌های درس

فصل اول: نظام آموزش و پرورش

- اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش
- پیدایی نظام‌های نوین آموزش و پرورش
- نگاهی به تاریخ نوین آموزش و پرورش در ایران
- اهداف آموزش و پرورش
- ویژگی‌های آموزش و پرورش در جهان امروز
- مدیریت و سازمان آموزش و پرورش
- تعریف مدیریت و رهبری آموزشی

فصل دوم: مفاهیم و اصول سازمان و مدیریت

- ویژگی‌های سازمان
- تعریف سازمان
- تعریف مدیریت
- مفاهیم کلاسیک و جدید مدیریت
- برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، هدایت و نظارت
- حوزوکرسی و ویژگی‌های آن

فصل سوم: رهبری آموزشی

- مرور مفاهیم رهبری و نظریه‌های آن، رهبری و مدیریت آموزشی

- مسائل ویژه رهبری در آموزش و پرورش

فصل چهارم: مدیریت در آموزش و پرورش

- مدیریت برنامه آموزشی

- مدیریت امور کارکنان آموزشی

- مدیریت امور دانش آموزان

- مدیریت اداری و مالی در آموزش و پرورش

- مدیریت مدارس

- کنترل و ارزیابی در سازمان‌های آموزشی

فصل پنجم: سازمان و قوانین آموزش و پرورش در ایران

- پیدایی و تحول نظام نوین آموزش و پرورش در ایران

- مبانی قانونی سازمان آموزش و پرورش در ایران

- قانون اساسی، قوانین مهم آموزش و پرورش

- سازمان وزارت آموزش و پرورش

- سازمان مناطق آموزشی

- سازمان مدارس

- تحولات جدید در ساختار و مدیریت نظام آموزشی ایران

منبع اصلی: تألیف خواهد شد.

سایر منابع

۱- مقدمات مدیریت آموزشی - تألیف: علی علاقه‌بند

۲- اصول مدیریت آموزشی - تألیف: علی علاقه‌بند

۳- سازمان و مدیریت آموزش و پرورش - تألیف: مصطفی عسگریان - انتشارات امیرکبیر

۴- سازمان و مدیریت آموزش و پرورش - تألیف: احمد صافی - انتشارات سمت

نام درس: روش تحقیق در علوم تربیتی

تعداد واحد: ۲ (یک واحد عملی و یک واحد نظری)

پیش‌نیاز: سنجش و اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی

ساعات اجرا: ۵۱ ساعت (۱۷ ساعت نظری + ۳۴ ساعت عملی)

نوع واحد: نظری / عملی

هدف:

آشنایی با روش‌های تحقیق در علوم انسانی (آموزش و پرورش) پس از پایان این درس:

دانشجو - معلم با روش‌های تحقیق در آموزش و پرورش آشنا شده و یک نمونه طرح تحقیق تهیه و ارائه

می‌نماید.

فصل اول: ویژگی‌های روش تحقیق در علوم انسانی

- مقدمه

- تعریف تحقیق:

- تحقیق بنیادی

- تحقیق کاربردی

- اهداف تحقیق در علوم انسانی

- انتخاب و تنظیم موضوع تحقیق

- منابع و مراجع برای انتخاب موضوع تحقیق

الف - استفاده از تجارب شخصی

ب - استنتاج از نظریه‌ها

ج - استفاده از متون مربوط به موضوع

۱ - نحوه بیان مسئله تحقیق

۲ - انواع متغیرها و تعریف عملیاتی آنها

۳ - نحوه تنظیم سوالات ویژه تحقیق

۴ - تعریف فرضیه و انواع آن

۵ - اشتباهات رایج در تنظیم موضوع تحقیق

۶ - ویژگی‌های یک تحقیق علمی

فصل دوم: نظری اجمالی به انواع روش‌های تحقیق در علوم انسانی

- مقدمه

- تحقیق تاریخی

- تحقیق توصیفی

- تحقیق موردی و زمینه‌ای

- تحقیق زمینه‌یاب

- تحقیق تداومی و مقطعی

- تحقیق همبستگی و همخوانی

- تحقیق علمی با پس از وقوع

- تحقیق تجربی (تجربی حقیقی و شبه تجربی)

فصل سوم: روش‌های نمونه برداری و جمع‌آوری اطلاعات

- مقدمه

- جمع‌آوری اطلاعات از طریق مشاهده

- انواع مشاهده

- معایب روش مشاهده

- محاسن روش مشاهده

- نکاتی که رعایت آنها اعتبار روش مشاهده را بالا می‌برد.

- جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه

- انواع مصاحبه

- محاسن روش مصاحبه

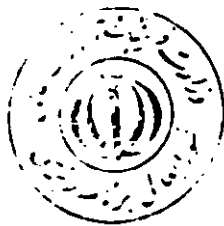
- معایب روش مصاحبه

- نکاتی که رعایت آنها اعتبار روش مصاحبه را بالا می‌برد.

- جمع‌آوری اطلاعات از طریق پرسش‌نامه

- انواع پرسش‌نامه

- نکاتی که رعایت آنها اعتبار پرسش‌نامه را بالا می‌برد.

۱- جمع آوری اطلاعات از طریق استفاده از کتابخانه و چگونگی فیش برداری

- روش های مطالب هدف دار برای فیش برداری

- روش های ثبت

- فیش نویسی یا فیش برداری

فصل چهارم: چگونگی تنظیم و نوشتن یک رساله (پروژه تحقیقی)

- مقدمه

- اصول تنظیم و تدوین مطالب

- طرح تحقیق

- ادبیات و پیشینه تحقیق

- روش انجام تحقیق

- یافته ها و تجزیه و تحلیل آنها

- نتیجه گیری و پیشنهادها

- رعایت اصول نگارش تحقیق

- اصول استفاده از منابع و مأخذ

فعالیت عملی: دانشجو حداقل یک طرح تحقیق به صورت متوالی و همراه با پیشرفت در این درس تهیه کرده و ارائه و دفاع می نماید.

منبع اصلی:

نادری - عزت اله و سیف نراقی، مریم روش های تحقیق و چگونگی ارزش یابی آن در علوم انسانی با تأکید بر

علوم تربیتی، تهران: انتشارات بدر (تجدید نظر سوم) چاپ ششم ۱۳۷۳

سایر منابع

۱- نادری، عزت اله و سیف نراقی، مریم راهنمای عملی فراهم سازی طرح تحقیق، تهران: انتشارات بدر، چاپ

سوم ۱۳۷۳

۲- هومن، حیدر علی: پایه های پژوهش در علوم رفتاری

۳- بست جان (ترجمه زرگس خاتقانی، حسن پاشا شریفی)، روش تحقیق در علوم انسانی

نام درس: مقدمات روش‌های مطالعه و فنون تحقیق

تعداد واحد: ۱ واحد

نوع واحد: عملی

※ ساعات اجرا: ۲ ساعت در هفته (۳۴ ساعت در طول نیمسال)

پیش‌نیاز: ندارد

اهداف:

از دانشجو معلمان انتظار می‌رود که در پایان این درس:

- ۱- اهمیت مطالعه و نقش آن را در یادگیری و پژوهش درک نمایند.
- ۲- با انواع روش‌های مطالعه آشنا شوند.
- ۳- روش‌های جستجوی منابع و استفاده از امکانات کتابخانه‌ها را بدانند.
- ۴- مهارت‌ها و فنون یادداشت‌برداری و چکیده‌نگاری از منابع و متون مختلف را کسب نمایند.
- ۵- با روش‌های گزارش‌نویسی و تهیه مقاله‌های علمی-پژوهشی آشنا شوند.
- ۶- به مطالعه و جستجوگری علاقمند شوند.

سرفصل‌های درس

فصل اول: آشنایی با روش‌های مطالعه و تلخیص

- ضرورت و اهمیت مطالعه در یادگیری
  - عوامل مؤثر بر مطالعه
  - مراحل یک مطالعه تمرینش
  - نکاتی که هنگام یک مطالعه تمرینش باید رعایت کرد
  - روش‌های یادداشت‌برداری، گزیده‌نگاری و چکیده‌نگاری
  - تمرین روش‌های خواندن و مطالعه متون ادبی، علمی و فلسفی
- فعالیت عملی:

- تمرین روش‌های خواندن و مطالعه متون علمی، فلسفی و ادبی
- مطالعه یک کتاب و یادداشت‌برداری از آن به منظور تهیه چکیده مطالب یا گزیده مطالب

فصل دوم: آشنایی با کتابخانه و روش‌های جستجوی منابع

- انواع کتابخانه

- روش‌های طبقه‌بندی و نگاهداری کتاب در کتابخانه‌ها

- معرفی امکانات و تجهیزات کتابخانه‌ها (انواع کارت یا برگه‌های شناسایی کتاب مانند: کارت نویسنده، کارت

موضوعی، کارت عنوان، کارت تحلیلی و...) میکروفیش‌ها، بانک‌های اطلاعاتی و...

- معرفی انواع کتاب‌های مرجع عمومی و اختصاصی، مجلات، نشریات ادواری و...

- روش‌های جستجوی کتاب و منابع (جستجوی دستی و رایانه‌ای)

- روش‌های مختلف تهیه فیش، فیش‌نویسی، علامت‌گذاری و حاشیه‌نویسی، روش‌های طبقه‌بندی و نگاهداری

فیش‌ها.

فعالیت عملی:

- بازدید از کتابخانه، برگه‌نویسی، جستجوی منابع، تهیه دو نمونه فیش و تنظیم حداقل ۱۰ برگ فیش برداری

فصل سوم: اصول و شیوه‌های گزارش‌نویسی و تهیه مقاله‌های علمی-پژوهشی

الف- گزارش‌نویسی:

- هدف گزارش مطالعاتی

- ساخت گزارش مطالعاتی

- برنامه‌ریزی گزارش مطالعاتی (تهیه طرح مقدماتی، گردآوری، اطلاعات موردنیاز، دست‌بندی اطلاعات، تهیه

پیش‌نویس، بازنگری و تدوین نهایی با رعایت اصول نگارشی و ویرایشی

ب- تهیه مقاله علمی-پژوهشی:

- تعریف مقاله علمی-پژوهشی و انواع آن

- بخش‌های اصلی مقاله علمی-پژوهشی (عنوان مقاله، هدف‌ها، پرسش‌های اصلی، مقدمه، پیکره اصلی مقاله،

بحث و نتیجه‌گیری، فهرست منابع و مآخذ، ضمیمه و...)

- مراحل طراحی و تدوین یک مقاله علمی-پژوهشی (ویژه‌سازی موضوع مقاله، بررسی پیشینه، تعیین هدف‌ها،

تعیین سؤالات، پیش‌بینی منابع اطلاعاتی موردنیاز، انتخاب راه و روش بررسی، طبقه‌بندی، تجزیه و تحلیل و تفسیر

اطلاعات جمع‌آوری شده، تدوین و نوشتن مقاله)

فعالیت عملی:

- تدوین یک گزارش علمی و یک مقاله پژوهشی

منابع:

- ۱- مجموعه چهارجلدی (ج ۱ مهارت‌های مطالعه، ج ۲ خواندن، ج ۳ هنر نوشتن و مهارت‌های مقاله‌نویسی و ج ۴ راهنمای پژوهش و اصول علمی مقاله‌نویسی) دکتر بهرام طوسی، چاپ دانشگاه فردوسی، ۱۳۷۳.
- ۲- آئین پژوهش و مرجع‌شناسی، دکتر حسن احمدی‌گیوی، مؤسسه نشر هما، تهران ۱۳۷۳.
- ۳- چگونه کتاب بخوانیم، ترجمه محمد صراف‌نهرانی، انتشارات آستان قدس، ۱۳۷۱.
- ۴- هنر کتاب خواندن، ترجمه اسماعیل اسعدی، انتشارات اقبال، ۱۳۵۳.

توصیه اجرایی: مانوچه ۳ ماهیت علمی بودن این درس برای هر مدرس در طول یک سال. حداکثر ۲۰ دانشجو در نظر گرفته شود.

❖ - چنانچه مراکز نظر میزان ارائه ساعات با مشکلی مواجه شدند می‌توانند از سازهانی که در اختیار مراکز می‌باشد، استفاده کنند.

